

COMUNICACIÓ

Jordi Sales Coderch (Universitat de Barcelona): *Ontologia del remei*

El propòsit d'aquesta breu comunicació és mostrar com l'anàlisi de la noció de remei ens pot instruir sobre l'autoconsciència humana de la viabilitat del vivent i les relacions amb l'alteritat que comporta. El Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans defineix la paraula «remei» com *allò* que és emprat per a guarir o alleujar una malaltia, un mal. Ens trobem amb *dues* realitats la *In-firmitas*, o sigui tot allò que revela que la viabilitat del vivent no és indefinida, i *l'allò, id* (universal), o sigui el referent d'una relació d'ús amb qualsevol cosa, cosa que implica la universalitat de l'ontologia. Quan Heidegger desqualifica la primacia de l'objecte en les actituds teòriques, dóna com a exemples el martell en *Sein und Zeit* (1927) i la gerra en *Das Ding* (1949). Són dos exemples d'allò que hom agafa amb la mà. Sovint els exemples il·lustren millor les actituds de fons dels pensadors que les variacions conceptuals que forgen en explicar-se. L'home que agafa amb la mà és diferent de l'home que simplement mira. El remei –com també l'aliment–, penso que ens il·lustra d'una dimensió de l'acció humana, la del restabliment possible mitjançant allò altre que ens incorporem, en la qual el mirar teòric i l'acció estan relacionats d'una manera no tan oposada. Per tal d'abreujar en l'enumeració dels elements d'una ontologia del remei, em referiré a la de tots coneguda rondalla de la flor del lliri blau, sobre la qual ha fet un bell poema musical Joaquín Rodrigo (1934), la flor del penical o de la flor del romanial en la terminologia dels mallorquins¹. Ens mostra *tres* coses: «la raresa» del que pot

1. Ha estat recollida amb el nom de «La flor del romanial», aplegada per JORDI DES RACÓ, *Aplec de rondalles Mallorquines II*, Palma: Alcover, 1936, pp. 113-128; «La flor del penical», aplegada a Catalunya per JOAN AMADES (*Folklore de Catalunya. Rondallística*, Barcelona: Selecta, 1982), i SERRA I BOLDÚ, *Rondalles Populars*, Barcelona: PAM; «La flor del lliri blau», aplegada a Murla i Benissa per Chimo LANUZA, *Conte Contat (I). Contes i retalls*, València: Editorial Nova València, 1989; «La flor del lilolà o la flor del lliri blau», aplegada a Elx-Altavix i Crevillent per J. GONZÁLEZ *Rondalles del Baix Vinalopó. Contes*

ser remei –la flor del lliri blau cal anar-la a cercar, no n'hi ha moltes; l'exploració heroica en la seva recerca, i finalment l'enveja fratricida que és neutralitzada de forma meravellosa.

1) *La raresa dels remeis*. Hans Kelsen escrivia l'any 1922 en un article titulat *Gott und Staat*: «si hom vol explicar la sobirania de l'Estat com a poder cal acudir al poder, que utilitza la teologia per tal d'afirmar l'essència de Déu, poder que elevat a omnipotència absoluta també pot ser dit de l'Estat». El text és sorprenent, per més d'un concepte, i hauria de ser conegut, com vol Reyes Mate, per tots els juristes o filòsofs positivistes del dret que s'escandalitzen dels debats teològic-polítics que complicarien la seva sana tasca professional. Sembla ben sorprenent que encara ens calgui *elevat* l'omnipotència divina per tal d'explicar la de l'Estat, i que això ho faci el teòric del positivisme jurídic. Per tal de comprendre el que hi ha, és suficient notar que al Déu de la Creació alguna cosa se li resisteix si és que «després» ha de ser un Déu de la Redempció. Aquesta dualitat no es dona en la concepció de l'Estat que té Kelsen: *per això l'estat és com més omnipotent!* Hom repeteix des de Voltaire que el terratrèmol de Lisboa del primer de novembre de 1755 plantejà problemes irresolubles al que s'anomena optimisme de la teodicea leibniziana d'un ordre còsmic. Penso amb Kolakowski³ que les burles de Voltaire són massa fàcils i, ultra que Leibniz ja era conscient de les atrocitats de la vida, convé recordar que el nombre i simultaneïtat no afegeix res al fet constant que tots els homes enmalalteixen i moren. Les morts per legionel·la produïda per la torre de refrigeració d'una clínica! –per a més inri–, i tots els casos semblants, plantegen un problema semblant a la kelseniana omnipotència jurídica estatal. Hi ha mals i, perquè hi ha mals, hi ha remeis. La flor del lliri blau com a símbol

Populars, Alacant: Aguaclara, 1993) i per últim d'una forma molt breu, «La flor del lliri blau», aplegada per L. TORRES i L. GIMÉNEZ, *Rondalles de la Ribera, contes de llar*, 21, JJ2, València, 1993. Aquesta rondalla ha inspirat el poema simfònic «Per la flor del lliri blau», d'Agustín ALAMÁN (Algemesí 1912, València 1994) i del Mestre Joaquín RODRIGO.

2. Leszek KOLAKOWSKI, «Leibniz y Job: metafísica del mal y experiencia del mal», revista *Letras Libres*, México, diciembre 2003, 60, Año V.

del remei ens permet de reflexionar a la inversa: essent tan escassos i difícils de trobar els remeis, com és que en tenim tants i de procedències tan diverses! Com han estat trobats i com són conservats?

2) *Hi ha un heroïsme de la recerca.* Cada cop estic més convençut que un dels problemes més greus de les societats avançades és que no expliquem gens bé als seus membres més joves les característiques del «lloc» en què entren. Un lloc que acumula mediacions i mediacions en uns dispositius prou savis. Cada cop que ens prenem una aspirina o equivalent estem depenent d'un fragment de l'heroïsme de la recerca, d'un fragment de civilització considerable. L'enorme varietat actual de remeis disponibles, en què fem servir com a remeis minerals, plantes, cèl·lules productes de síntesi, etc., etc., suposa en la seva totalitat les classificacions eficaces realitzades en una èpica de l'exploració. Quan explico el que diu l'apèndix a la dialèctica transcendental de la *Crítica de la Raó Pura* de Kant i dic que aquest treball de l'enteniment que Kant descriu com a possible ha estat en la seva major part realitzat, els alumnes se sorprenden.

3) L'esquema de la rondalla ens permet d'entendre com aquesta eficàcia de l'empresa cognoscitiva heroica implica *un augment de l'enveja*; per cada germà petit heroi descobridor hi ha un germà envejós i un de covard o ineficaç. Tampoc no som viables com a individus en l'enveja... indefinidament. Som febles en la naturalesa, febles en la ciutat. Mort, pesta, fam i guerra són els genets de l'Apocalipsi i van a cavall... en una adaptació cinematogràfica Jean Cocteau els feia anar amb moto... Ara ens fan més por les motos que els cavalls. Estem tan desatents a les constants de la vida humana que els «postmoderns» es pensen que han descobert l'escepticisme i una cultura de la protesta contra la maldat humana.

Com vèiem l'any passat amb el jardí, el remei ens alligona. Si ens demanem què podem fer per la nostra salut, el bon humor amb què portarem la cosa depèn de com *celebrem* l'exploració heroica i la saviesa de la classificació i com *reduïm l'enveja* resultant i com *recordem que no som immortals*.

COL·LOQUI

Ignasi Roviró. A més d'interessant i intel·ligent, la intervenció l'he trobada divertida. Li voldria fer, però, una consideració. A la seva anàlisi de raresa, heroïcitat i enveja fratricida, potser s'hi podria afegir el fet de la màgia. La salut sembla que sigui un estat natural, mentre que la malaltia és vista com un fet extraordinari, fatal, és a dir, dominat pel fat. Es presenta com una sortida d'allò normal per a passar a un estat que no s'explica a través de les anàlisis mèdiques; posteriorment, aquestes poden ajudar a trobar els principis guaridors, però això és un altre àmbit, probablement d'algun tipus de consciència científica, però que no explica l'estat de passar d'una estat natural a un estat fatídic. Potser el remei diu d'aquest estat fatídic: potser hi ha algun element màgic que guareix. Per això, l'anàlisi de la raresa, del remei, de l'heroïcitat de la recerca i de l'enveja fratricida hauria de comptar amb un element màgic. Puc plantejar-me la següent pregunta: «Per què sóc jo qui he emmalaltit i com és que m'he guarit?» Em sembla que caldria sumar-hi aquest element màgic que comporta tant la malaltia com el remei.

Jordi Sales. Estar bons no és més natural que estar malalt. El microbi del tifus fa la seva feina, molt natural, i punt. Trobar-se malament o trobar-se bé és fruit d'un cert atzar. El fet d'anar vivint és la cosa meravellosa. Del que ens està passant, el més estrany és que estem molt amoïnats, però no per desagraïts. Trobar-se bé és gràcies al fet que hi ha flors del lliri blau.